Lösnummer 15 öre

8 ÅRG.
N:r 25-26

TIDEVARVET

21 JUNI
1930

TIDEVARVET

N:r 25-26:1930

Många verkningar, ledande artikel.

*

Problemet om det mekaniserade arbetet tas upp från några olika synpunkter i artikeln om Människan vid maskinen.

Artikeln fullständigas av Sherwood Anderson's utomordentliga skildring, Vävstolsdansen, som är hämtad ur The New Republic.

Bilderna äro tagna ur tidskriften U. S. S. R. im Bau.

*

Den allt överskuggande frågan, kampen mot arbetslösheten är en annan sida av samma sak.

*

Stockholm besökes för närvarande av ett stort antal kongresser och landsmöten. För dagen återges några intryck från Sveriges Husmodersföreningars Rikstörbunds landsmöte.

*

Pauline Hallv artikel, Den förhatliga paragrafen, är ett nytt bevis på nödvändigheten av allsidig utredning fråga om straff för fosterfördrivning.

—

Vad har hänt?

Lapporörelsen i Finland, som började i vintras och vars mest bekanta dåd var förstörandet av ett kommunistiskt tryckeri i Vasa har gjort en ny frammarsch.

Den kom oväntat. Ordningen i Finland kastades omkull. Man var beredd på allt, ända till inbördes krig.

Den delvis religiösa, fascistiskt inspirerade rörelsens uppgift är kommunismens bekämpande.

Men kommunismen i Finland är för ögonblicket ganska betydelselös. Den är tvekluven som hos oss. Och väl påpassad av socialdemokratien.

Lappomännen, som räkna stora skaror, ha i sin vrede inte dragit sig för flera lagstridiga handlingar. Nu ha de tills vidare fått regeringen att förbjuda en del kommunistiska tidningar och ta itu med ett lagförslag mot samhällsomstörtande propaganda. Lappomännens egen är förvisso samhällsbevarande! Riksdagen har sammankallats till den första juli. Detta är allt ganska anmärkningsvärt. En viss avspänning har efter dessa händelser inträtt

Men uppdelningen av Finlands folk i två läger har trätt i dagen ännu en gång. Det är det ödesdigra i sådana klyvningar efter linjen vitt mot rött ,som kommer en att undra, om svenska landstormskvinnorna veta vad de tala om, när de på sitt riksmöte ta upp svår gemensamma vita idé.

Det är ofrånkomligt att den idén samlat 15 000 medlemmar inom Lottornas organisation.

Den slavinartat växande rörelsen hade ett ganska synbart riksmöte i Stockholm. Det omfattade utom organisations-, arbets- och uppfostringsfrågor också kransnedläggning på drottningens grav, utfärd till Gripsholm, inkvartering i kasern och inleddes med parad i Kungsträdgården. Det var lärorikt att se hur detta att kvinnan klätt sig i uniform med kokvagnsmärke på armen lockat prinsar och generaler och kungl. flottister att hedra henne som like, hålla tal och spela marscher på förmiddagen.

De 1400 Lottorna reste hem efter avslutningshögtidlighet på Skansen. Lappomännen vila på hanen. Båda torde ge anledning att återkomma.

Veckovakten.

Människan vid maskinen

Svenska Tobaksmonopolet visar på Stockholmsutställningen ett par av sina maskiner för tillverkning av cigarrcigaretter. Två unga flickor i dekorativa röda huvuddukar sitta innanför de klara glasrutorna och passa med skickliga fingrar sina fina maskiner. Arbetet består egentligen i att breda ut det sträta tobaksbladet över en stålplatta. Det blir automatiskt avskuret i kanterna, vecklat om cigarrämnet. Och cigarrcigaretten kommer ut färdig och lägges av arbeterskan upp i en galge.

Omkring denna fängslande förevisning står nästan alltid en talrik åskådarskara. Man kan heller knappast tänka sig något mera tilltalande i arbetsvåg. Rörelserna äro nätta och väl avpassade. Maskinerna arbeta oklanderligt. Varan ligger på ett ögonblick färdig och inbjudande.

DET SVÅRA PROBLEMET.

I själva verket är det ett av de svåraste problem, som den moderna människan fått att lösa, som företrädes av den unga flickan vid den snabba maskinen. Det är rationaliseringens problem. Det mekaniserade arbetets problem.

Rent teroetiskt är rationaliseringen en av de finaste idéer vi fått att utnyttja. Den är inte ny, fast den antagit nya förmer. Sin största seger vann den med industrialismens genombrott. Men långt dessförinnan hade den varit tillstädes i mänskliga försök att med minsta möjliga uppoffring uppnå bästa möjliga arbetsresultat. I våra dagar, i vissa fall under de allra sista åren, har utvecklingen tagit en riktning som är katastrofal.

Rationaliseringen innebär arbetsbesparande tillvägagångssätt, avskaffande av överflödiga rörelser, införande av ändamålsenliga maskiner, stegrat tempo, ökat utbyte.

Den bygger samtidigt på tekniska förbättringar och vetenskapligt studium av de mänskliga rörelserna och deras inordnande i effektiva system.

Av detta kunde väntas utmärkta resultat. Utom det ökade utbytet minskade ansträngningar för människorna, frigjorda krafter och tid. Det har inte hållit streck.

Rysk textilarbeterska i arbete.

ARBETET ÄR LUFTEN. SOM VI LEVA I.

Vi utgå ifrån att alla människor äro skapade för att arbeta och vilja arbeta. Alla kvicka historier om den lates lycka eller önskningar om sysslolösheten som ett härligt mål äro bara omskrivningar för något misslyckande i vårt förhållande till arbetet. Arbetet är luften, som vi leva i. Det är villkoret för liv. För den vuxne detsamma som leken för barnet. — »Mitt arbete, d. v. s. den lek, genom vilken jag skaffar mig mitt uppehälle», säger Richard Aldington.

MÄNNISKANS RYTM EFTER MASKINENS SLAG.

För tobaksarbeterskan som åtta timmar i sträck — med middagsrast — efter den takt maskinen anger breder ut tobaksblad på en platta och lägger cigarrcigaretter i en galge finns inte något kvar av livgivande lek i arbetet. Leken tar både kropp och själ, förstånd och fantasi och alla sinnen i anspråk för att uppnå ett resultat.

Men i det mekaniska arbetet är personligheten dödad. Stora kraftområden kopplas av och tas aldrig i bruk. Människan är själv som en maskindel, som behärskas av maskinen och i varje sekund får rätta sin rytm efter dess slag.

MAN GRUVAR SIG VARJE DAG.

Fråga vilken tobaks- eller tändsticks-, sko-, eller textilarbeterska som helst om hennes arbete.

— Det är ett helvete, svara de.

— Maskinernas slagantal är ökat, så att man varenda minut måste vara på helspänn för att hinna med. Man gruvar sig varje dag innan arbetet börjar, för vad som skall komma. Och varje förfärlig måndag, när man har hela veckan framför sig. Långt före middagen är man uttröttad. Och på kvällen precis som en trasa. Man vet inte vart man skall ta vägen.

— Inte ett ögonblick får maskinen stå. De vill t. o. m. att vi ska arbeta över för den tid vi är på toaletten. —

I vissa tillverkningar är det så, att två och två arbeterskor — utom det allmänna beroendet av medarbeterskorna — äro obsolut beroende av varandra. Om den ena slår av sin maskin en minut, tvingas den andra också att stanna en minut. Om den ena vill gå på toaletten, måste den andra antingen passa på samtidigt eller också sitta och vänta och förlora förtjänst till ingen nytta.

Om en flicka blir sjuk kan hon inte gå hem utan att förstöra arbetet för den andra. Hon har intet annat val än att stanna. Skulle hon gå den sista timmen kostar det henne två kronors avdrag på arbetsförtjänsten. Sitter hon kvar får hon 87 öre för samma timme. För försummad arbetstid beräknas nämligen minskad timpenning för hela dagen.

Under sådana förhållanden kan ett två- treårigt avtal tyckas outhärdligt, bara för att det inte finns några utsikter till ändring. Man slutar inte — det är svårt att få något annat. Men ingen tror att hon kommer att hålla ut till pensionsåldern inträtt.

Forts. å sid. 6.

Ring 18243

eller tillskriv Expeditionen Slussplan 1—3 och prenumerera på **Tidevarvet** för sista halvåret 1930.

Ni får då tillfälle att följa den artikelserie i aktuella juridiska frågor, som under sommarmånaderna kommer att införas i Tidevarvet. De juridiska spörsmålen äro av stort allmänt intresse på en mängd olika områden. Vi äro övertygade om att Tidevarvets läsare med intresse komma att följa vara utredande artiklar i dessa frågor. Början göres av advokat Ruth Stjernstedt, som skriver om professor Kinbergs bok, Aktuella kriminalitetsproblem.

Tidevarvets sommarnummer komma även att erbjuda sina läsare en serie artiklar, som vi tro kommer att intressera: Vi unga ha ordet. Den tar upp unga författares böcker om modern ungdom i olika länder.

Prenumerera genast, så att tidningen kommer er tillhanda från juli månads början.

Tidevarvet kostar till årets slut endast Kr. 3:50.

Postgironummer **1544.**

*

Tidevarvets semestervecka infaller i midsommarveckan, då intet nr. utkommer. Nr. 25—26 äro därför sammanslagna till ett dubbelnummer, och nr. 27 kommer läsarna tillhanda lördagen den 5 juli.

*

En del av upplagan åtföljes av bilaga.

SLOTTS THÉ

(det finbladiga théet)

ÄR PRODUCERAT I DE TROPISKA HÖGLANDERNA OCH SAMMANSATT AV DE YNGSTA OCH SPÄDASTE SKOTTEN A THEBUSKEN.

konsum gröna bilar med goda bullar

TIDEVARVET

REDAKTIONSKOMMITTE:
Elin Wägner.
Elisabeth Tamm.
Ada Nilsson
Honorine Hermelin.

REDAKTÖR:
Carin Hermelin.

ANSVARIG UTGIVARE:
Ada Nilsson.

Utkommer varje helgfri lördag.
Slussplan 1—3, 2tr., Stockholm.

Den 21 juni 1930

MÅNGA I VERKNINGAR

Det stundar till Ragnarök! Förhållandena tillspetsas på alla håll. Inte så, att de äro spännande, utan de tillspetsa sig genom sin intresselöshet, meningslöshet och brist på verkligt innehåll.

Var striden egentligen kommer att stå skymtar fram emellanåt, oftast i mycket alldagliga ting. Stockholms specerihandlareförening har utsänt ett konfidentiellt cirkulär till sina medlemmar med anmodan att till ombudsmannen inrapportera adresser över personer som tillhöra de borgerliga, men trots detta delvis eller helt handla kooperativt. Medlem, som lämnar önskade upplysningar tillförsäkras att ej få sitt namn offentliggjort. Särskilt betonas vikten av att uppgifterna bli så utförliga som möjligt, man begär inte blott titel, förnamn och adress utan även angivande av firman där vederbörande är anställd.

Detta är ett tydligt erkännande av kooperationens betydelse och den vinst de enskilda köpmännen därigenom förlora. Det kännetecknar också den nuvarande utvecklingens art och dess inriktning i klasskampens tecken. Dagens Nyheter kallar skrivelsen med ogillande för ett utslag av »borgerlig samling». Den ärade tidningen framhåller samtidigt, att politik och affärer böra hållas isär. Det låter så riktigt, men det är ett fåvitskt tal. Ty — just emedan »politiken» blir folkets gemensamma handling, måste denna handling återverka på det praktiska livets områden. Och i d. s. k. praktiska livet visar sig den moraliska ståndpunkten. Därför kunde »borgerlig samling» aldrig bli av den tekniska beskaffenhet, varmed man sökte bortförklara den. Majoriteten fattar beslut, men bestämmer ej betydelsen av besluten. Denna har ett inre sammanhang, som mänskliga lagar icke rubba. Majoriteten har makt att göra politiken till en klasskamp. Sedan får penningen makten.

—

Olga Elmdahl
Modemagasin
Kungsgatan 53. Tel. 10851
STOCKHOLM.

INFÖR MINNET AV ANNA WHITLOCK

Anna Whitlock

När man mister en innerligt kär vän, känns det ett ögonblick som om världen stode stilla, allting blir så oväsentligt och smått inför det stora obevekliga: döden.

Det är vad jag känner vid Anna Whitlocks bortgång.

Kärleksfull, trofast och förstående var hon för sina vänner, i viss mån oersättlig för den, som haft den djupa lyckan att ha stått henne nära.

En sida av hennes starkt facetterade väsen var givmildhet. Icke blott att hon älskade att ge bort pengar, helst större belopp till institutioner och enskilda, men hon blev en givare, medvetet eller omedvetet genom sin rika begåvning och kraftiga ande. Hennes stora och omfattande bildning, mångsidiga intressen ,djupa livserfarenhet och levnadsvisdom gjorde alltid samvaron till något av en upplevelse. Och inte minst hennes humor var sällsynt frisk och oemotståndlig.

Vid hennes bår kan med skäl sägas att en märkeskvinna gått ur tiden. En av sin generations stora, en av dem som i varje tid höra till de fåtaliga. Andra skola bättre än jag kunna skildra de stora och banbrytande insatser hon gjort inom många olika områden av vårt samhällsliv, på pedagogikens, det politiska, det sociala området .Hon var en boren ledare och en överlägsen organisatör. Vad var hos henne den starkaste drivkraften, den stora intelligensen eller det varma hjärtat? Förmodligen den icke alltför vanliga föreningen av bäggedera.

Jag minns ett tillfälle kort efter hennes 75-årsdag. Hon hade hylats på mångahanda sätt, offentligt och av sina vänner, tidningarna hade redogjort för hennes livsverk och för hennes insatser på olika områden. »Visst är jag glad och tacksam», så ungefär föllo hennes ord, »över alla vänliga ord om mitt arbete, men ingenting skulle ändå glatt mig så mycket som om någon sagt att jag hade ett varmt hjärta!»

Gevda Lindblom.

*

Den nya ungdomen visste inte mycket om ens något om Anna Whitlock, som är död. Undantag voro eleverna i hennes skola, de kände henne i egenskap av f. d. skoltföreståndarinna. De unga kvinnorna ha gått och röstat eller lätit bli att rösta utan att ägna henne en tanke Men det är så världens gång och inte mer än alla kunna vänta. Man berättar från Ryssland att ungdomen där frågar: :vem var Trotski, och då skapade han ändå den nya röda armén på ett år.

De tio år som gått sen kvinnorösträtten genomfördes, ha kunnat göra den självfallen och vardaglig De glada och mödosamma tider då Anna Whitlock ledde rösträttskvinnornas kosa lik den gamla förargåsen Akka ligga ännu längre bort i tiden, på andra sidan världskriget .Samtidigt ligga de för nära för att vara värdiga objekt för historieskrivning. Nyligen meddelades från rösträttskommittén att det icke stod att uppdriva någon som ville skriva rösträttens historia och att även intresset för materialsamling till en sådan var klent. Lusten kommer dock säkert en vacker dag att vakna hos något nytt doktorsämne, som funderar på en avhandling.

Anna Whitlock blir då av sig självt en förgrundsfigur i den historien. Men jag undrar hur det ska gå för den, som inte kände henne, att rekonstruera hennes bild. Ska man förstå att få fram hur begåvad hon var, ska man få fram det djupt och facetterat mänskliga hos denna pedagog, rösträttskvinna och sociala arbetare? Ska man förstå att skildra hur hon var både entusiastisk och illusionsfri, sentimental och kvick intill skoningslöshet, koncentrerad på sin uppgift och samtidigt med vidsträckta intressen, hemmänniska, barnmänniska, blommänniska ,allt möjligt, som man inte tror rösträttskvinnor om att vara?

Det var bra om några ögonvittnen levde kvar, när den slutliga boken skall formas, ty annars är jag rädd den blir alltför schablommässig.

Anna Whitlock själv formulerade under rösträttstiden sitt program: »Jag vill arbeta tills jag blir hundra år och sen ha en liten trevlig ålderdom, efteråt.» Om man drar av något på de hundra åren, så genomförde hon också programmet. Avdraget betydde visserligen att hon icke efter rösträttens genomförande kunde fullfölja någon politisk gärning. Vidare att hon icke efter skolreformens genomförande kunde delta i den uppgift som hon ansåg vara privatskolornas: att genom oförtrutet sökande och nya resultat tvinga fram något bättre än den ordning, som riksdagsbeslutet stadfäst. Men om detta grämde henne, så lät hon det icke inverka på sin trevliga ålderdom.

Inte heller sjukdomen och vissheten om att hjärtat kunde när som helst sluta sin plats utan uppsägning, fick störa henne i hennes nöje av resor, konststudier och vänner. Då jag sist träffade henne, utbildade hon sig dessutom i utrikespolitik och läste facktidskrifter, som hon fått av Anna Wicksell.

Det var förresten ett fint vänpar som de två utgjorde, humanister ,demokrater, samhällsmänniskor, feminister, formade ur 80-talets idévärld, den som nu brister sönder.

Så var det strängt taget lyckligt att de inte behövde bli hundra år. Deras tid åldrades fortare än de.

Devinez.

*

Anna Whitlock var vid sin död 78 år gammal.

Bland de områden hon ägnat sin verksamhet åro — utom skolan — skollovskolonierna, till vilka hon tog initiativet och kvinnornas andelsförening Svenska hem, som grundades av henne. Hon var den första kvinnliga föreläsaren på Arbetarinstitutet och grundläggare av de första folkbiblioteken i Finland, där hon i sin ungdom en tid var verksam som lärarinna.

I Landsföreningen för kvinnans politiska rösträtt var hon ordförande från dess början till 1913. Hon tillhörde ett tjugutal år Centralförbundet för socialt arbete m. fl. organisationer.

I Frisinnade Kvinnor var hon verksam från föreningens begynnelse och tillhörde en tid Riksförbundets verkställande utskott.

S. E. F:s Stockholmsavdelning
Eldbegängelsebyrån
SVEAVÄGEN 25, 2 tr., hiss
Öppen 10—4.
Lördagar och helgdagsaftnar 10—2.
Norr 2200 för eldbegängelser, urnor och kolumbarienischer.
Norr 2280 för upplysningar och medlemsanmälningar.
Engångsavgift 10 kr., för begravningsförsäkrad 5 kr.
Krematorier i Stockholm, Göteborg, Örebro och Hälsingborg.

Ida Norman - Skomagasin
Humlegårdsgatan 6 - Tel. 78615
Rekommenderas
REPARATIONER UTFÖRAS
Reela varor
Vid uppvisandet av denna annons lämnas 5 % rabatt
Låga priser

ADVOKATER
Ledamöter av Sveriges Advokatsamfund
Eva Andéns Advokatbyrå
Inneh.: Eva Andén,
Ledam. av Sveriges Advokatsamfund.
Herkulesgatan 14. Tel. 7575—7576.
f.d. Lia Vattugatan.
STOCKHOLM.
SPECIALITET: Familje- och arvsaker, Boutredningar och testamenten, förvaltningsuppdrag.
Även skriftliga förfrågningar.

Advokatverksamhet
SVEN MONTELIUS,
Jur. kand.
KOMMENDÖRSGATAN 30, 1 tr.,
STOCKHOLM.
Tel. N. 24728. Specialitet: Försvar.

Statstjänstemännens lön

Omkring mitten av juli väntas 1928 års lönekommitté vara färdig med sitt betänkande angående statstjänstemännens löner. Kommitténs uppdrag har omfattat revision av lönereglementet, inarbetantande av dyrtidstilläggen i de fasta löne och pensionsbeloppen samt förslag till de statliga och kommunala lärarlönernas inordnande under det allmänna avlöningsreglementet.

Det är alltså ett synnerligen viktigt förslag och emotsett med stort intresse. Av vad som hittills meddelats framgår att förslaget innebär förbättrade löner för så gott som samtliga grupper av statstjänare. Det är att hoppas att också principen om likställighet för kvinnor och män vunnit kommitténs fulla beaktande.

Vi komma vidare att följa frågan.

—

Praktiserande läkare
Infört genom
Stockholms Läkarförening
DOKTOR
Karin Thorssell-Lagergren
KUNGSHOLMSGAT. 27, 2 tr.
Tel. Kh. 1930.
Allmänpraktiserande.
Mottagning vardagar 1½3—4. Annan tid efter överenskommelse.

Tandläkare
Tandläkare
MARKELIUS BERGQUIST
St. Eriksplan 11.
Mottagn. enligt överenskommelse.
Tel. Vasa 1499.
TANDLÄKARE
Bo Ericson
(Medl. av Sthlms Tandläk.-fören.)
Östermalmstorg 5.
Mottagn. efter överenskommelse per Tel. 73654.
Tandläkare
ALLAN HAGLAND
(Medl. av Sthlms Tandläk.-fören.)
Folkungagatan 110. (f. d. 24), 5 tr. (hiss).
Mottagn. vard. 10—12 f. m. och 6—7 e. m. (lörd. 10—12 f. m.). Annan tid efter överenskommelse per tel. Sö. (40)8908.
Tandläkare
ERIK LINDBLAD
Sveavägen 102, 2 tr. (Hiss)
Stockholm
Mottagning efter överenskommelse pr tel. 8198 0

Tandläkare T. Lagerholms
Tandklinik
Drottningg. 50 (vid Klarabergsg.)
Högmodern utrustning. Röntgen.
Skilda behandlingsrum.
Endast legitimerade tandläkare.
BILLIG TÅNDVARD.
Öppet 9—7, lörd. 9—4. Tel. 448.

Åderlåtning
KAN ÅTERSTÄLLA EDER HÄLSA.
Reumatism, Åderförkalkning Eksem, Struma, Hjärt- och Njurlidande o. s. v. påverkas med bästa resultat. Utföres av
SVANTE EKENGREN,
Leg. Fältskärsmästare, 38-årig praktik.
N. 102 48. Kammakaregatan 24, 10—4.

Den förhatliga paragrafen

Lagen mot fosterfördrivning i Tyskland

Berlin i juni.

Det tyska Förbundet för moderskapsskydd och sexualreform firade nyligen sitt 25-årsjubileum och hade med anledning av detta anordnat flera möten, till vilka intresserade ägde tillträde. Genom en rad föredrag och rapporter fick man ett starkt intryck av det stora och betydelsefulla arbete som förbundet kan se tillbaka på. Trots motstånd och misstänkliggörande av alla slag har man knogat sig fram, steg för steg på ett område där fördomarna äro mer än vanligt seglivade. Dr. Helene Stöcker, som i alla år har varit den drivande kraften i förbundet och som utger dess tidskrift, är känd för sitt outtröttliga och orädda arbete i frihetens och framåtskridandets tjänst.

Fem års fängelse för fosterfördrivning

Den uppgift som nu mer än någon annan lägger beslag på förbundets arbetskraft är kampen mot den tyska strafflagens 218:de paragraf. Den som stadgar, att en kvinna som dräper eller fördriver sitt foster skall straffas med fängelse intill fem år. Samma straff drabbar eventuella medhjälpare. (Paragrafen har bytt nummer i den reviderade strafflagen, men den är så känd som § 218, att den säkert kommer att behålla sin gamla titel.)

På jubileumsmötena framställde samtliga talare kravet på att avbrytande av havandeskap på rashygieniska och sociala indikationer måtte bli tillåtet. Geheimerådet dr. Julius Wolf meddelade att omkring 1 200 000 fosterfördrivningar årligen göras i Tyskland. Då de allra flesta ingrepp företas av okunniga personer, är följden att tusentals kvinnor dö av behandlingen, tusenden få kroniska sjukdomar för resten av sitt liv och flera hundra tusen bli ofruktsamma. Av dessa en och en tjärdedels miljon fall bli omkring 0,75 % straffade och det är i regel de fattigaste och mest hjälplösa som drabbas av straffet.

Mödrar i Oberschlesien sälja sina barn för 500 mark

I Hindenburg i Oberschlesien är för närvarande en affär under avveckling, som på det krassaste sätt belyser vilket elände lagparagrafen för med sig. En arbetarhustru, som är anklagad för att ha brutit mot § 218, erkänner öppet inför rätten att hon medvetet har velat bekämpa den skamliga paragrafen, att hon har skaffat sig den nödvändiga fackkunskapen för att kunna hjälpa sina olyckliga medsystrar och att hon har hjälpt dem utan ersättning.

Omkring trehundra kvinnor äro anklagade för att ha låtit sig behandlas av henne. Det är inte så underligt att Hindenburgs arbetarbefolkning demonstrerar mot arresteringen av denna barmhärtiga samarit, ty i Oberschlesien är nöden så stor, att fattiga mödrar sälja sina barn för att få färre munnar att mätta. Den schlesiska Barnskyddsföreningen kan berätta om fall, då barn sålts för ett pris av 500—1000 mark. Det är ofta barnlösa törmögna äkta par, som köpa sig arvingar.

Myndigheterna överdriva sitt nit

Myndigheternas iver att få fast brottslingar enligt § 218 har under tiden antagit ganska osmakliga former. T. ex. i en av Westfalens större städer, där man nyligen anklagade ett äldre par för att ha drivit en abortklinik, och där myndigheterna gingo så långt i nit, att en belöning på 300 mark blev utlyst för alla som kunde skaffa pålitliga upplysningar om de tänglades straffbara gärningar. Förhållandena äro osunda nog som de äro, de bli knappast bättre genom införandet av lagligen skydd dat angivarsystem.

Ett fall av ovanligt sorglig karaktär sysselsatte för en tid sedan det allmänna intresset i Tyskland. En läkare fick till behandling en ung, sinnesslö flicka, som var i grossess genom sin likaledes sinnessvage bror. Läkaren försökte få tillåtelse att företa abort, men hans begäran avslogs på grund av § 218. Samme läkare blev senare åtalad för att vid upprepade tillfällen ha brutit mot paragrafen. När allmänne åklagaren begärde att den åtalade skulle dömas till 6 månaders fängelse, svarade publiken med fyrop och häftiga protester och då rätten frikände honom ville jubelropen inte sluta. Ett par av hans kolleger, som misstänktes för att ha angivit honom, blevo bojkottade av de förargade stadsborna. Detta hände i Altenburg.

Paragraf 218 strider emot rådande moralbegrepp

Man kan fortsätta i det oändliga med liknande exempel, som alla visa vilken avgrund som gapar mellan de rådande lagarna och de rådande moralbegreppen. Anhängarna till § 218 påstå, att dess avskaffande skulle komma att medföra ren anarki. Men i samma ögonblick som allmänheten tar parti för lagbrytarna, är anarkin redan verklighet, framkallad av lagen själv. Den kränker individens rätt att själv bestämma över sin kropp och måste förr eller senare framkalla uppror.

Från dem, som bekämpat paragrafen, riktas ofta förebråelser mot läkarna, för att de inta en så passiv hållning i denna viktiga fråga.

Tyska läkarföreningen antog för några år sedan en del bestämmelser angående läkares rätt att företa abort. I särskilt kritiska fall har läkaren fria händer, men annars skall alltid specialist tillkallas, som har att avgöra, om det är tvingande anledning att företa ingreppet. I läkarföreningens tidskrift kan man läsa rapporterna för åren 1926—27. En Berlintidning återger en del exempel på sådana fall, där ingrepp nekats.

Talande exempel

1.) En 32 år gammal flicka, idiot, som barn angripen av lupus. Har tidigare fött ett barn, som levde två år utan att lära tala. Påny tt i grossess. Ingrepp nekat.

2) Sinnessvag 22 år gammal flicka, vars andliga utveckling motsvarar ett nioårigt barns. Dvärg med bäckenförträngning. Förlösning möjlig endast med kejsarsnitt.

Ingrepp nekat med den motivering, att sinnesslöhet inte är tillräcklig indikation och att kejsarsnitt inte är livsfarligt.

3.) 25 år gammal gift kvinna. Förlöst två gånger med kejsarsnitt (bäckenförträngning). I grossess för tredje gången. Ingrepp nekat. Kejsarsnitt tillrådes.

4.) 15 år gammal flicka av ansedd familj i grossess genom sin adertonårige bror. Ingrepp nekat.

Rapporten åtföljdes av några förklarande anmärkningar, det heter bl. a. att bestämmelsen om den rådgivande specialisten skall betraktas som en säkerhetsåtgärd — till läkarnas skydd.

Arméer och gruvor behöva människomaterial

Motståndet mot upphävandet av § 218 har väl till en stor del sin rot i den gamla uppfattningen om att det är mängden som gör det och att det är ett tecken på degeneration, när folkmängden står stilla. Frigörelsearbetet möter naturligtvis stort motstånd i storindustriella och rustningsvriga kretsar. Överallt ser man, att statsmännen belönar barnrika familjer. Man behöver människomaterial till fabriker, gruvor och arméer. Att det är trångt om platsen och ont om födan blir då av underordnad betydelse.

Kravet på upp'ysning

Det hör ju också till reaktionens taktik att utmåla de »ryska» förhållanden, som komma att råda om man upphäver § 218. Men man har då knappast gjort klart för sig, att förbundet för moderskapsskydd och sexualreform söker motarbeta fosterfördrivningsepidemien genom att sprida upplysning om antikonceptionella medel. Och så vitt man kan döma efter korrespondenser från Ryssland i detta ämne gå de där fram efter samma linjer.

Teatern i agitationens tjänst

Här i Tyskland ta de breda lagren en ständigt allt ivrigare del i kampen mot den avskydda paragrafen. Man har tagit teatern i agitationens tjänst. I fjol gick Friedrich Wolts skådespel Cyankalium hundratals gånger på Lessingteater. Stycket är ett våldsamt angrepp mot paragrafen och är skrivet med stor förståelse för det dramatiskt verkningsfulla. Författaren är läkare och känner till förhållandena av egen erfarenhet. För närvarande uppför ett sällskap under Erwin Piscators ledning Crédés drama »§ 218» på Wallnerteatern i norra Berlin. Ett par gånger i veckan är det föredrag under mellanakterna av Berlins mest kända auktoriteter på området, jurister, läkare och journalister.

Det skrives en massa om saken, för och emot, det går knappt en vecka utan att en ny agitationsskrift anmäles. Emil Hölleins Gebärzwang und kein Ende, (Neuer Deutscher Verlag) hör till det bästa. Annars äro översättninningar mest i ropet — den amerikanske nationalekonomen E. A. Ross, Plats för alla, och hans landsmaninna Margaret Sangers, Tvångsmoderskap, båda utkomna på Tyska förlagsanstalten, Stuttgart.

Pauline Hall.

Varför höjer Ni inte trevnaden i Edert hem med en bekväm fåtölj?

Den kan ej beskrivas. Ni måste prova den.

Gör det hos oss —

Köp den från

"Engelska Fåtöljen"

HAMNGATAN 34 1 tr.

Tel. 12 295.

'Min bod'

visar alltid det nyaste i

SPORTDRÄKTER
JUMPERS
SLIPSGARNITYR
SKJORTBLUSAR
REGNKAPPOR
VÄSKOR
HALSBAND
ELEG. UNDERKLÄDER
SCARFS M. M.

Elsa Donner

6 ARSENALSGATAN 6

TEL. NORR 3916

Stór-Mor i Dalom

på utställningen

— Svea rike —

Tredje upplagan nu utkommen av

AIVVA UPPSTRÖMS

bok

"Stor-Mor i Dalom"

tillökad med efterskrift av prof. H. Lundborg jämte 15 porträtt och en släktavla.

Boken utmärker sig för en frisk och originell stil, som troget vidhålles berättelsen igenom, samt för en påtaglig förmåga att levandegöra de människor som skildras. *Svenska Dagbladet.*

Häft. 3:50, inb. 4:75.

I alla boklador.

LINDBLADS FORLAG

Uppsala.

Husmödrarna rådslå

Uppe i Skansens Högloft vimlar det av hemslöjdskläninngar i skärt och blått, tyllförkläden, nationaldräkter och kläder av modernare snitt. Frågor om praktiska heminredningar, moderna kök, julmässor, moderskapsskydd och barnavårdslagstiftning ligga i luften.

Om man också inte visste vilket yrke som där representerades, skulle de yttre tecknen snart komma en att gissa. De fylliga gestalterna, raska och rörliga, skärhyade hemtrevliga ansikten tyda på att det måste vara det praktiska arbetets kvinnor som samlats till överläggning. Mycket riktigt, det är Sveriges Husmodersföreningars Riksförbund som här håller sitt elfte årsmöte under ordförandeskap av förbundsordföranden, fru Eleonor Lilliehöök.

Egentligen är det ju en ganska märkvärdig företeelse, när representanterna för den mest kringgärdade av samhällets enheter, det enskilda hemmet, uppträda som kår. Det är också beteckna nde att husmödrarnas oumbärliga och talrika yrkesgrupp först 1919 fingo sin sammanslutning — ett sent år i vår föreningspräglade tid.

Men nu går arbetet med friska vindar och fastän det är ett stort och oplöjt arbetsfält har man redan nått många goda resultat — det betyga både styrelsemedlemmar och andra representanter, som vi råka på.

En besvärlig fråga är ännu föreningsbildandet på själva landsbygden. Det är mest städer och större samhällen, som hittills kommit med, men medlemsantalet är inte så litet, omkring 9 000, föreningarnas antal är 102. Och uppgifterna stora och mångsidiga.

Det samlande syftet med Husmodersföreningarnas verksamhet kan kort uttryckt sägas vara att öppna förbindelsen mellan hemmets värld och samhällets och göra kvinnorna skickade och tränade för båda. Detta syfte nås på många vägar. Det är lustigt att i de olika lokalföreningarnas rapporter höra vilken oändlig variationsmöjlighet det finns i arbetet. Det blir en ganska stätlig lista på vilka uppgifter de organiserade husmödrarna kunna taga på sig.

Vad som ligger nära till hands men har mindre allmänt intresse är handarbetenas, hemslöjdens, receptens och basarvarornas område. Men — som en av deltagarna säger — skall man ändå sy är det bättre att sy vackert än fult, och goda uppslag ha sitt värde, vilka åsikter man sedan må ha om det myckna handarbetandet.

Av större intresse äro sådana frågor som näringsfysiologi, arbetsbesparande heminredningar och arbetsmetoder, badpropaganda. På dessa områden ha föreningarna gjort intresserade insatser med upplysning, demonstrationskurser, påverkande av myndigheter, allt sådant som endast kan åstadkommas av en samlad vilja. Lokalföreningarnas verksamhet omspänner för övrigt tusen ting, från bakningskurser, sjuk- och barnavård till upprättandet av vilohem för utslitna mödrar, förlossningshem, barnhem, barnträdgårdar, stipendieverksamhet.

Förslaget till moderskapsskydd var upptaget på landsmötets program med ett klarläggande föredrag av fru Mix Anker Braathen. Under diskussionen märknågon tvekan om hur pass energiskt man skulle uttala sig för förslaget. Resultatet blev den milda reformen av ett sympatiuttalande. Man hade visserligen kunnat önska sig ett kraftigare ståndpunktstagande, ty vem skall ta hand om opinionen för denna viktiga sak om inte husmödrarna själva? Men opinionsbildning går som man vet inte fort.

I samband med landsmötet var en heminredningskurs anordnad på utställningen med föredrag av unga kvinnliga arkitekter och andra sakkunniga och den viktiga frågan om hemarbetets förenkling som innersta kärnpunkt.

Landsmötesdeltagarna uttryckte sin glädje över både samvaron med yrkeskamraterna och över diskussionernas innehåll. — Tänk att vara tvungen gå ifrån det här, sade en fru, som med saknad måste slita sig från fru Gertrud Wiklunds föredrag om föreningarna och den enskilda kvinnans insats i samhället. — Tänk att inte få höra till slut! Men jag har min man med mig i staden och han fyller 57 år i dag. Jag är ju tvungen att gå och fira honom!

—

VÄVSTOLSDANSEN. *Av Sherwood Anderson*

De hade skickat efter en »minutman» till bomullsväverierna i en av Sydstaternas fabriksstäder. En doktor berättade historien för mig. Minutmännen komma alltid från norr. De äro experter på arbetseffektivitet. Nordstaterna äro, som alla veta, effektivitetens hemvist. Minutmannen kommer till fabriken med klockan i hand. Han står och tittar .Han är en sådan där som skall sätta igång med intensitetssystemet.

Det går till så här:

Det är en arbeterska, som sköter vävstolarna. Hon är vävare. Hon övervakar, låt oss säga, trettio vävstolar. Frågan är nu, arbetar hon så mycket hon kan?

Man lägger fram saken för henne. Om ni kan sköta flera vävstolar, kan ni förtjäna mer. Alla arbetarna betalas med ackordsystem.

— Jag skall stå här med klockan i handen. Ni börjar ert arbete. Var alldeles naturlig. Arbeta precis som ni brukar.

Jag skall övervaka varenda rörelse ni gör. Jag skall ordna upp dem.

Det är minsann så många som gå utan jobb.

Inte har ni just att förlora ert också.

(Chefen talar.)

— Jag frågade dem. De var med på mitt förslag allesamman.

Jag lät kalla in flera stycken av dem på kontoret och frågade, nå, hur går det. Är ni belåtna med anordningarna?

— Ja, för alldel., svarade de.

*

Jag måste påpeka, ifall ni inte har reda på det att väveren i en modern textilfabrik inte själv väver i sin vävstol. Hon trampar inte ner några trampor.. Vävstolen går av sig själv ,går och går. Den är byggd så, att om en tråd brister stannar hela maskinen automatiskt.

Vävarens uppgift är då att skynda dit. Hon måste hitta den trasiga tråden. Inuti vävstolen sitta några små stålfingrar, som gripa tag om tråden. Ändarna av den trasiga tråden måste tas fram och dras igenom den lilla krok, som skall hålla just den tråden. Arbeterskan knyter en

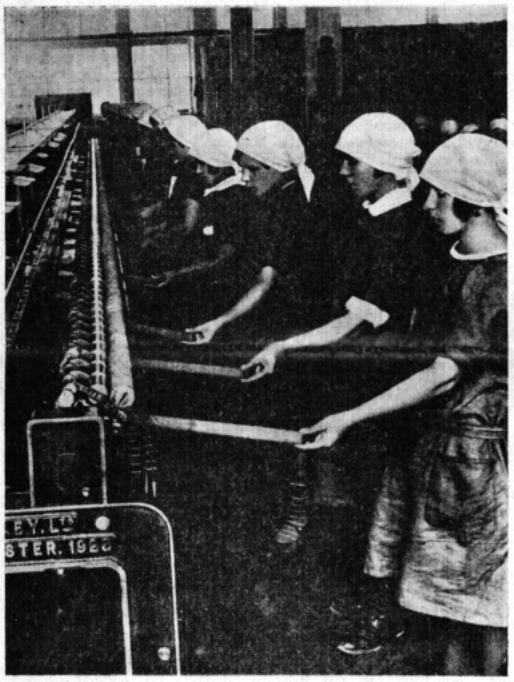

Unga ryska väverskor i förskolan

Se där, ni märker, att ni stannade av ett slag för att prata med en kamrat.

Ni pratade fyra minuter.

Betänk att tid är pengar.

Ni gick på toaletten. Ni var där sju minuter. Var det verkligen nödvändigt? Hade det inte räckt med fyra minuter?

Tre minuter här, fyra där. Minuter gör timmar, som ni vet, och timmar gör tyg.

Allt detta förklaras för väverskan. Ni vet hur sådana där saker framställas för arbetarna i fabriker.

— Jag tänker försöka det här, säger han. Är ni med om det?

— Javisst.

Vad skulle de annars svara?

vävknut. Det är en hård liten knut, som går mycket raskt att knyta. Den märks inte alls i det färdiga tyget. Vävstolen kan gå långa stunder utan att några trådar gå sönder, sen händer det plötsligt att de på en gång brista i en massa vävstolar.

Vävstolarna stå uppställda i långa rader i fabriksrummet. Väverskan går fram och tillbaka. Nuförtiden behöver hon inte byta spolar. De komma automatiskt ner i vävstolen. När en spole blivit tom faller den bort av sig själv och en ny kommer i stället. En cylinder fylld med spolar är placerad uppe på vävstolen. De fyllda spolarna falla ner på sina platser som laddade patroner i en avfyrad revolver.

Så är det väveren. Allt hon, eller han, har att göra är att gå fram och tillbaka. Låt oss säga, att hon har trettio vävstolar att sköta. De äro ungefär så breda som ett vanligt skrivbord eller byrån hemma i hennes rum.

Hon går utmed tjugu eller trettio stycken med ögonen på spänn. De äro alla i full fart. Man måste passa på mycket uppmärksamt. Det är precis som en skollärare med en hel klass av skolbarn.

Men vävstolarna, väverens barn, stå aldrig stilla. De dansa på sin plats. Ett spelande ljus faller in genom fabriksfönstret och återkastas av det vita tyget mot vävstolarnas mörka ram.

Flygande remmar .Svängande hjul. Trådarna, ofta upptill hundra på en tum, ligga tätt i vävstolen, en liten stålkrok håller varje tråd. Spolen flyger genom väven och stoppar in inslaget .Den går så fort att man inte kan se den.

Det är också en dans.

Vävstolen själv ser ut som den hoppade på golvet. Den har snabba, ryckiga rörelser, den rasslar i ett. Den lägger varje tråd på sin rätta plats, det blir fint, tätt tyg.

Vävstolarnas dans är fantastisk. Den är ryckig, avbruten ,mekanisk. Det skulle vara mycket intressant att se en danskonstnär framställa en vävstolsdans på scenen. En alldeles ny sorts musik måste komponeras till den.

Femton vävstolar dansa sin dans, tjugu, trettio ,fyrtio. Ljuset dansar över rummet. Dag ut, och dag in är det samma underliga, hackiga rörelser, i oavbruten följd .Slamret i rummet är fruktansvärt.

Minutmannens arbete består i att övervaka arbetaren. Den där kvinnan gör f ö r många felaktiga rörelser. Gör så här i stället!

Man måste studera rörelserna, inte bara vävarens utan också maskinernas. Det gäller att få dem att samarbeta på det mest fulländade sätt.

Väverna kalla det körsystemet.

Om man är mycket noga, övervakar en vävare timme efter timme, står där med klockan i händen och följer rörelserna upp och ner kan det hända att man kan driva upp effektivitetens med ända till hundra procent. Det har hänt. Istället för 36 vävstolar, låt oss säga, 72. Det kan man kalla vinst. Alla onödiga arbetare avskedas.

Antag att en kvinna tjänar tolv dollars i veckan. Låt henne få sexton. Det är minsann inte dåligt för henne.

Där blir ändå en vinst på åtta dollars.

Nå, hur går det med den avskedade arbeterskan? Vad tar hon sig till. Det är inte lont att fundera för mycket på om man vill följa den moderna industrien. Det kommer nya maskiner till alla fabriker. För varje gång betyder det avskedade arbetare. Det är just meningen med det hela. Amerikas finaste hjärnor arbeta just med detta. De uppfinna alltmer invecklade, fulländade, underbara maskiner, som göra folk arbetslösa.

De göra det förstås inte av det skälet. Fabriksägarna köpa inte maskiner för den skull .Det är nonsens att tänka sig fabriksägarna som några slags odjur. De ha inte mera att säga till om i det som sker än du eller jag.

Men det som händer är det märkvärdigaste av allt i det moderna livet. Modern industri är som en flod med högvatten, den är ett jätteflöde av föråd-lad kraft.

Det är en dans.

Minutmannen, som doktorn berättade om ,gjorde ett litet misstag. Han stod och höll sin klocka för fel kvinna.

Hon var ,tvingen att gå på toaletten och han följde henne till dörren och stod utanför med klockan i handen.

Men saken var den, att kvinnans man, som också var vävare ,arbetade i samma sal.

Han stod och såg på minutmannen, som höll klockan för hustrun därinne. Hans vävstolar dansade sin vävstolsdans plötsligt började han dansa själv. Han hoppade upp och ner på ett löjligt, våldsamt sätt. Från hans strupe trängde skrik, underliga, tydligen meningslösa skrik. Han beteckde sig några ögonblick på detta sätt ,så rusade han fram. Han slog minutmannen i golvet. Andra vävare, män och kvinnor, kommo springande. Nu dansade de alla upp och ner. Det kom skrik från många strupar.

Väveren ,som var gift med kvinnan innanför dörren ,hade slagit omkull minutmannen och hoppade upp och ner på hans kropp. Han utstötte fortfarande underliga ljud .Kanske han försökte finna musiken till vävstolarnas nya dans.

Minutmannen uppifrån Nordstaterna var ingen kraftig karl. Han var smärt och blåögd, hade ljust lockigt hår och glas ögon.

Klockan hade fallit på golvet.

Glasögonen hade fallit på golvet.

Alla vävstolarna i rummet fortsatte att gå.

Ljuset dansade över salen.

En vävare dansade på minutmannens klocka.

En vävare dansade på minutmannens glasögon.

Hela tiden kommo andra vävare dit.

De kommo springande. Män och kvinnor från spinneriavdelningen.

Det hördes nya skrik.

Det var musik i fabriken.

*

Och tänk er kvinnan — därinne. Vi får inte glömma bort henne.

Hon försökte nog litet nervöst att ordna sina kläder. Hon hade säkert hört sin mans rop.

Hon dansade väl också, på ett förunderligt sätt i den trånga skrubben.

Det är likadant i alla fabriker, mest av alla ,ovsky kvinnorna och flickorna att bli övervakade när de gå på toaletten.

De tala om det själva. De hata det värre än de hata lång arbetstid och låga löner.

Det är någonting av djup mänsklig förödmjukelse i detta.

Det är något hemligt hos människan, denna hemliga funktion, när min kropps avfallsämnen skaffas bort. Man talar inte om det .Det sker hemligt.

Vi måste alla göra det och alla veta att alla måste göra det. Egentligen är det ju bara en del av vår samhörighet med Naturen.

Men vi civiliserade människor äro inte längre en del av naturen. Vi bo i hus. Vi arbeta i fabriker.

Det kanske också kan vara en sida av naturen. Vi försöka anpassa oss. Ge oss bara tid.

Ni — stå inte utanför dörren till det här lilla rummet med en klocka i handen, när jag går in här.

Det finns saker, också i vår moderna massproducerande värld, som inte äro tillåtna.

Det finns saker som kommer en vävare att dansa den vanvettiga vävstolsdansen.

Det var en minutman, som försökte samordna väverens rörelser med maskinens.

Han lyckades.

Väverens ben blevo styva och hårda som en vävstol. Det var en intensiv rörelse, upp och ner. Det kom skrik från många strupar. De blandades så underligt med vävstolarnas rassel.

Men med minutmannen gick det så, att några andra män, förmän och verkmästare, hjälpte honom ur det. De buro honom ut genom en sidodörr, till en av fabriksgårdarna. Den fylldes av dansande, skrikande män, kvinnor och flickor. De fingo in honom i en annan maskin, en bil och körde bort med honom. Han läppades ihop igen. Det var just den doktorn som lagade honom ,som berättade historien för mig.

Han hade fått några revben krossade och var ganska illa åtgången, men han levde. Han kom inte tillbaka till fabriken.

Körsystemet fick vara i fabriken nere i Södern. Väverna vävstolsdans hindrade det för den gången.

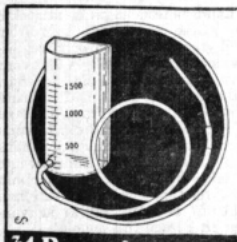

Sköljkannor
Maggördlar
Grossessgördlar
Åderbråcksstrumpor
samt alla slags
gummivaror.
m.m., m.m.

Telefon: 'Instrument-Kifa'

KIFA
KUNGL. HOVLEVERANTÖR

31 Regeringsgatan 31

ett för allt:

margarinet för smörgås

stekning och bakning

EVE ger åt brödskivan denna läckra smak, som gör att »smörgåsen försvinner».

EVE lämnar vid stekning en aptitretande brun skorpa.

EVE förlänar åt baket välsmak och hållbarhet.

kooperativas

EVE 1:30 kg.

Den allt överskuggande frågan

Mer än 8 procent av Sveriges industriarbetare äro för närvarande arbetslösa. Arbetslösheten har undergått mycket små växlingar under de sista sju åren. Inte ens den sedan några år rådande högkonjunkturen har kunnat åstadkomma en inplacering av de övertaliga i produktionen. Av den lågkonjunktur, som nu börjar visa sina tecken, är å andra sidan endast att vänta ökad arbetsbrist.

Mot bakgrund av detta läge beslöt riksdagen under sin sista arbetsvecka att bevilja 2 1/2 miljoner kronor till arbetslöshetens bekämpande. Vidare begärdes skyndsam utredning om och under vilka vilkor ett reservationsanslag må böra beviljas för att användas vid tillfällen av särskilt omfattande arbetslöshet. Slutligen beslöts att Sandviks sågverk på Seskarö skulle inköpas för högst 300 000 kr. och driften där återupptagas, varigenom den särskilt bekymmersamma belägenheten på Seskarö skulle kunna avhjälpas.

Genom att i dessa frågor följa utskottets förslag, visade sig riksdagen önska göra en liten smula mer för de arbetslösa än regeringen tänkt sig: i propositionen nr. 255 föreslogs nämligen endast 2 miljoner kr. till arbetslöshetens bekämpande. Av dessa skulle också Seskaröbefolkningens utflyttning bekostas.

Kapitlet om Seskarö i arbetslöshetens historia är av ett särskilt, tyvärr dystert intresse. Medan vi runt väggarna i Svea Rike läsa hur vi äro ett folk av väl organiserade, väl bildade, välnärda människor, hysa vi sedan åratal inom våra gränser en sådan nödens öken som Seskarö. Redan i fjol var frågan på grund av motioner om ingripande föremål för riksdagens uppmärksamhet. Då beslöts att avvakta utredning innan några åtgärder vidtogos. Utredningen verkställdes under årets lopp och lämnar flera intressanta uppgifter.

När sågverken startades på Seskarö rådde goda konjunkturer för sågverksindustrien.. En särskild fördel var den rikliga tillgången på billig råvara ,företrädesvis från Finland. Sågverken arbetade också till största delen med finskt virke .Nu är det lärorikt att se, hur de protektionistiska åtgärderna från Finlands sida strypte Seskaröindustrien. Finland införde för några år sedan så stränga bestämmelser om virkesförsäljning till Sverige, att de svenska skogsspekulanterna praktiskt taget utestängdes från Finlands timmermarknad .Detta betydde en brist på råvaror och därav följande skarp konkurrens, som Seskaröverken inte kunde bära. Därtill kommo också andra svårigheter, öns isolering och andra brister i förutsättningarna för en rationell träförädlingsindustri.

Emellertid ha de 1300 människor, som bo på ön ,varit beroende av sågverken för sitt livsuppehälle och de små möjligheter, som erbjudas inom jordbruk — den odlingsbara jorden är otillräcklig — och fiske, äro inte säkrare än att största delen av befolkningen skulle blivit tvungen att flytta ut från ön för att söka sitt uppehälle på andra orter. Skildringarna av nöden i det lamslagna samhället, som tid efter annan letat sig fram, ha varit beklämmande.

Enligt de beräkningar som utskottet och de sakkunniga gjort, kommer sågverksdriftens återupptagande att ställa sig billigare än de kostnader som skulle ha orsakats av befolkningens förflyttning, arbetslöshetsunderstöd m. m. Arbetarna själva äro också beredda att liksom hittills ådagalägga sin samhörighetskänsla och lämna sitt bistånd genom att medge fondering av omkring 7 procent av sina löner för amorteringsändamål. Riksdagsbeslutet hälsades också med hjärtlig glädje.

Nå, detta var alltså ett av de mest akuta symptomen på den cirkulationsrubbning, som på ett så ödesdigert sätt gör sig gällande inom vårt samhälle.

Som Tidevarvet tidigare omnämt fanns en annan anmärkningsvärd fråga innesluten i årets arbetslöshetsdebatt, nämligen de socialdemokratiska gruppmotionerna om anordnande av offentliga produktiva arbeten. Härvid hade man tänkt sig utförande av sådana arbeten, som ändå måste göras, däribland åstadkommande av skenfria korsningar mellan landsvägar och järnvägar samt vissa skogsarbeten etc. Kostnaderna beräknades till 20 miljoner kronor.

Som nämnts blev riksdagens beslut en begäran om skyndsam utredning angående ett reservationsanslag och i övrigt avslag på motionerna.

Vilka förhoppningar hysa de socialdemokratiska förslagsställarna efter denna sakens utgång?

Vi vända oss till hr. Gustaf Möller, som bar fram motionen i första kammaren.

Riksdagens beslut är resultatet av en kompromiss mellan frisinnade och socialdemokrater, säger hr Möller, beträffande en omläggning av den hittills bedrivna arbetslöshetspolitiken. Riksdagens försiktiga skrivelse innebär inte nödvändigt att ett samarbete kan komma till stånd. Men fastän den är mycket vag kan den dock utgöra en utgångspunkt. Det beror helt på regeringen ,som skall sätta den i verket. Nu sätts herr Ekman på prov. Och det kommer, som jag hoppas inom kort tid, att avgöras om det finns några samarbetsmöjligheter på vänstergrund.

För egen del,, säger hr Möller, hoppas jag ganska mycket av den nye socialministerns vidsynthet och förmåga att se stort på saken.

—

Tidevarvets vänner uppmanas att stödja Tidevarvet genom annonser och att gynna Tidevarvets nnonsörer*!

Moder Margareta

En ny upplaga, den tredje, har kommit ut på Lindblads förlag av Aivva Uppströms berättelse Stormor i Dalom.

Som boken har särskilt aktuellt intresse i samband med Rasbiologiska Institutets undersökningar och porträttsamlingen av Stor-Morsättlingar på Utställningen har den försetts med en efterskrift av Professor H: Lundborg.

Det är säkerligen för en rasbiolog ett härligt fält för forskning, denna framstående kvinnas talrika ättlingar ,allra helst som så många bland dem varit bemärkta personlighet.

För ättlingarna själva — eller de som inte härstamma från Stor-Mor — föreställer jag mig emeltid att medvetandet om deras härkomst eller inte härkomst från den ståtliga kvinnan inte spelar så stor roll för deras val av handlingar.

Men oavsett detta är boken som berättelse rolig att läsa. Kanske behövde den ur denna synpunkt heller ingen anmälan, då den säkerligen redan har funnit sin plats i många ungdomsbibliotek och bokskåp. Skildringen är rätt lustig och nätt och på sitt vis spännande, fast personerna tala 1600-talsspråk. Hjältinnan Margareta Burea är en söt och intagande flicka när hon som sjuttonåring gör sitt inträde i boken. Och hon växer med åren till en kvinna av mycken karaktärsstyrka, kärleksfullhet och omdöme.

Hon blir gift med prosten Terserus. Han är 40 år äldre än hon, men hon älskar honom varmt till hans död och de ha tre söner.

Hans efterträdare Uno Troilius blir hennes andre man. Med honom har hon inte mindre än 12 barn, av vilka 7 bli vuxna. Den goda modern får gå igenom många skiftande öden innan hon 63-årig följer sin älskade Terserus i graven.

Omkring den stora familjens dagliga liv skymta de historiska händelserna och komma en i sin knapphet levande nära.

C.

—

Aivva Uppström: Stor-Mor i Dalom. Lindblads förlag. Kr. 3:50

—

Fönstret
i PARIS

En av Sveriges mest uppmärksammade yngre författare skriver till Fönstret från Paris:

Ett par nummer av Fönstret har letat sig hit ner till mig i Paris. Tidningen förefaller mig sympatisk, med en klar och kraftfull tendens utan magsurhet. Jag önskar den framgång och en lyckosam utveckling: till större omfång och rikare innehåll, en radikal och ärlig kulturinsats utan hyckleri, en tidning som likt en vind sopar genom alla de kolorerade veckopublikationernas dimma av rosenröd romantik.

Prenumerera redan i dag på Fönstret! Ring 775 eller skriv till Fönstret, Centrum, Stockholm.

Halvår 5 kr., kvartal 2,75

Postgiro 51718.

Vi stå till tjänst

BILSKOLA

KÖRKORT

Grundlig undervisning
Autobolagets Bilskola
Karlbergsväg. 16. Va. 15358

DAMKONFEKTION

Damer. Gör Edra inköp i TRIKAAFFÄREN
28 Dalagatan 28 Tel. V. 607 40.
Välsorterat lager av Strumpor, Underkläder m. m.

BREDGRÄND 2
TEL. 7503 och 7504
EINAR ÖSTERBERG
FLAGGFABRIK
Standertar. Signalställ
Uthyr tält, svenska och utländska flaggor.

FOTOATELJE

Ateljé Tapperson
Östermalmstorg 5 1 tr. Ö. 93 95
efter 5 em. även tel. Ö. 15 01

GAMMAL KONST

Gamla, vackra
OLJEMÅLNINGAR och KOPPARSTICK,
även mod. konstnärers arbeten säljas bill.
Östermalmstorg 5, 1 tr. Tel. 73224

GRAMMOFON-AFFÄR

Nyheter i 2:50-SKIVOR

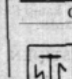

samt sommarens melodier i stor sortering inkomna.
Skivcentralen
Tegnérgatan 18
(hörnet av Sveavägen)

GRAVVÅRDAR

S. Lindström
GÖTGATAN 41
43 04 79

HOTELL

Hotell o. Pensionat Esplanade
Blasieholmsgatan 3, Stockholm.
Telefon Norr 312 58 (växel)
FREDRIKSHOVS PENSIONAT
Fredrikshovsgatan 10, tel. 73946, 79134
även Hällegårds pensionat, Skärsätra
Tel. Skärsätra 4 REKOMMENDERAS
Fru Anna Fahlström

HUDMEDEL

Det bästa, effektivaste och behagligaste medlet för hyns vård är
Landéns Lavendeltinktur
Fås överallt.

KONSTSTOPPERI SVEA

Nybrogatan 46, 1 tr. Sthlm. — Tel. 765 67
Emottager till konststoppning eller konstvävning söndriga kläder, silkesstrumpor, äkta mattor, kelims och schalar.- Från och till landsorten pr postpaket.
Obs.! Tekniskt utbildad personal.

KINATEXTIL

MARGARETA CARELL

Specialaffär
för kinesisk konst & konsthantverk m. m. - Siden
Mästersamuelsgat. 7
(Hörnh. till Biblioteksgat.)

KORSETTER

Kalasiris
Specialkorsetter, Gördlar, Grossesskorsetter.
Birgerjarlsgatan 108. TEL. 38 04 71

Kungsholmens Nya Begr.-byrå
ALIN & KIHLBERG, Fridhemsg. 18
Vid dödsfall lämnas den obestridligt billigaste och värdigaste hjälpen. Ombesörjer allt som hör till **Begravningar, Balsameringar, Eldbegängelser.**
Utan all konkurrens inom branschen.
Tel. 50 60 52, 50 65 88, 50 26 46.

OPTIKER

HUGO ADOLFSSON
SIBYLLEGATAN 19
GLASÖGON
Optisk, Fysisk, Matematisk instrumentmakare.
TELEFON 75564

PAGOD

Konditori—Restaurant i Sö. Kungstornet
Lunch från . . . 1:25
Middag fr. 1:50
Soupé fr. 1:50
Konditoriserv. hela dagen. Hänförande utsikt över Stockholm, Mälaren och Saltsjön.—Norr 5748

MÖNSTERAFFÄR

Syatelje för Dam- och Barnkläder — Mönster träcklas och provas
Södermalms Mönsteraffär
Hornsgatan 46 — Tel. Söder 1185

PLISSERING

Plissering, sick-sackmoltveck, grupper, alla slag. Maskinmärkning, hålsöm, knappslagning, knapphål m. m. Gammal plissé ompressas.
Ingeborg Lindebergs Specialateljé
Mästersamuelsgatan 32 Tel. 4325

PARFYMER

Parfymeri Annelle
SVEAVÄGEN 108. Tel. Vasa 18522
Välsorterad parfymaffär samt Kvinnlig sjukvårdsavdelning

PIANINON

Pianinon
Förnämsta instrument fr. 1 350 kr. Fabrikens 50-åriga tillvaro borgar för gediget arbete. Tel. 40 56 44
ENGSTRÖM & JOHANNISSONS Eftr., Torkel Knutsonsgatan 20, Stockholm

PÄLSVAROR

Obs.! RÄVAR!
BILLIGAST I STOCKHOLM. Renovering. Även avbetalning.
Päls-Malmqvist, Norrl.-g. 12 1 tr. Obs.!

RAM OCH SPEGELAFFÄR

J. L. LARSSONS EFTR.
Knut Nystrand
Södermannag. 8, Stockholm
REKOMMENDERAS.
Låga priser Tel. S. 30914

Sthlms Färgeri & Kem. Tvättanstalt

C A Hinz Birgerj.g. 5	201496
Butik s:t Eriksgat. 66	303353
" Dalagatan 48	215066
" Hornsgatan 55	402294
" Sveavägen 108	318600
" Folkungagatan 101	407463
" Götgatan 26 B	431011
" Fleminggatan 19	534292

RESEFFEKTER

"Kappsäcken"
D. NORRING — Drottninggatan 38
Utställer nu nyheterna för säsongen
Kvalitetsvaror Billiga priser

SPETSAR

Nyheter i Kragar och Spetsar
De Förenade Spetsfabrikernas Försäljningslokal
Grevturegatan 13, Stockholm

Gynna annonsörerna!

Giron:r 1544
Tidevarvet började 1930 sin åttonde årgång.

TIDEVARVET

Lördagen den 21 juni 1930 — N:r 25—26

Prenumerera
på TIDEVARVET för år 1930.
Pris 6 kr. per år.

MELLAN PELARNA

Brev i Juni

Vi voro i slutet av maj när vi hade hoppats så mycket så det fanns väl knappast mer att hoppas igenom — och sommaren syntes klar som en frukt, som bara skulle mogna — då tankstrecket kom — en nattfrost den 2 juni.

Den kom flande sig ur gläntorna som en vit drake ur tusen och en natt, eller som sorgmyggans skrea. I kalla tal hette den 5 grader minus, och äppelblommen???

Det var som om någon snakat av dem båd fjädrar och dun med gilette» som Majakovski säger. — Det var Sävstaholmsäpplen och stor synd. Men ett Äkerträd är kvar, och ett Grafenstein, så än föder Gud sin hök. När vi nu kom in på begreppet hö k ska ni få höra något om en sådan. Det bor en baddare uppe på rullstensåsen. Den kastar sig därifrån ut över granarna och hemsöker hela byn.

Han är höken och bor på berget. Gräspräcklig, vildögd och skön. Nere i dalen processa två grannar om en blind höna, som den ene påstår att den andre stulit.

I ett och ett halvt år har denna undersamma process pågått — I tre avdelningar och med de olika akterna som följdverkningar av varandra, i denna ordning: snatterimål, årekräkningsmål, rågångsmål.

Uppe på rullstensåsen högstå dös sitter höken. Inte bryr han sig om att räkna efter alla de höns man tatt nere i bygden. Han är höken, han lever ju med hungerns lag — den lag som aldrig ser tillbaka. Men därnere i dalen grundlägger man, på basis av en blind höna, som höken åt upp 1927, en släktfiendskap, som antagligen skall leva och som aldrig nattfrosten tar.

Så är människan — ibland, och sådan är höken — alltid. En liten skillnad, vårt enda hopp.

•

En av dalbottnens bönder har varit in till huvudstaden i dagarna och lyft diplom och medalj för sin slakts anor.

Han lär visst ha suttit på gården sen Sigismund.

Vi här uppe i skogstorpen, allingar av folk klädda i resdräkt, halvnomader: såsom statare, sjömän, skogsarbetare och säsongstjänare, folk som praktiskt taget burit resdräkt under skinnet, vi ha för tillfället för en haly generation eller kanske en hel, rullstensåsensättestupa som norm för anor och hög ålder.

Var dag hänger min hustru ett grytlock av koppar på stugans gråa vägg (en röd medalj på ett mossigt stenbröst) och slår gonggong på den när vi gå till middag. Alltså är vi ändå värst i denna välsignade dal ,och vetskapen om att vinden blåser över hela jorden blir i detta avundsjuka fall v ä r t härliga bromnarium.

•

Faran för järnvägsrejk tycks vara överstånden.

Utställningen ligger som ett vackert skynke på Sveriges ena höft o. s. v. Men nu må det bli vad det vill över jorden: inmalningstvång, urtima riksdagar och nya daglig allehanda. Juni—Juli, blåvingefjärilens korta tid är här. Och i diket blommar den vita claspia.

Harm.

TIDEVARVET

REDAKTION:
Telefon N. 48 42. Mottagningstid 10—12.

EXPEDITION:
Telefon 182 43
Kontorstid kl. 10—12 f. m. 1—4 e. m. Postgiro 1544.

PRENUMERATIONSPRIS:
För helår kr. 6:—, halvår kr. 3:50, kvartal kr. 2:—. Lösnummer 15 öre.

ANNONSPRIS:
1 text 20 öre per millimeter.

Stockholm 1930
Wahlstedts Tryckeri Aktiebolag
Storgatan 22

TJECKOSLOVAKISKA LEKSAKER

För någon tid sedan utställdes hos Kroghs mattfirma vid Biblioteksgatan en samling tjeckoslovakiska leksaker.

I Tjeckoslovakien anser man att det är av en sådan vikt hur barnens leksaker är beskaffade, att staten genom skol- och handelsdepartementen vidtagit en massa åtgärder för att stödja och uppmuntra en sund och riktig utveckling av leksaksindustrien. Man utgår från vad som kan anses pedagogiskt och psykologiskt vara det bästa möjliga. Man anordnar speciella kurser i »Statens skolinstitut för hemslöjd» i Prag. I Hora Svaté Kateriny och Kremnica finns särskilda fackskolor. Vid »Konstindustriskolan» i Prag har utbildats konstnärer, som slagit sig på detta specialfack. Dessutom uppmuntrar man den gamla traditionella folkliga leksakstillverkningen.

På utställningen hos Kroghs finns både konstnärliga fabriksvaror och folklig konstslöjd. Den senare är som sagt traditionsbunden och därför mindre intressant. De förra däremot!

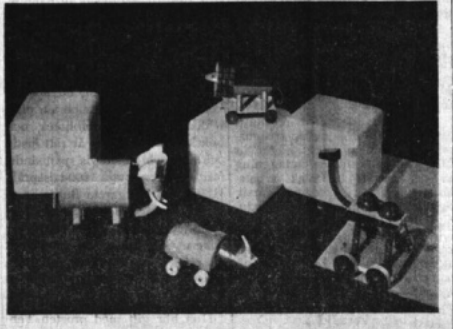

Som bekant utmärker sig våra svenska — eller importerade tyska — leksaker för sin strävan att mekaniskt efterbilda verkligheten. Våra plåtbilar, plåttåg, leksaksbus t. ex. Från denna fantasilösa och trista miniatyrrealism tar professor Sutnar så stort avstånd som möjligt. Han har en kollektion träleksaker, målade i glada lockfärger: vitt, gult, blått, rött: Ett fascinerande och roligt tåg. Bilar. Spårvagnar Lustigt stilserade djur: lejon, elefanter, kameler. Och det mest originella: en byggläda med klossar, med vilka man bygger funktionalistiska hus och fabriker. Professor Sutnar har en mycket stor förmåga att genom stilisering av former och färger få fram det väsentliga i det som leksakerna föreställer. Han har en skärpa i karaktäristiken som gränsar till karrikatyr. Konstnärinnan Minka Podhajska har en samling lustiga, originella djur. En samling barnböcker visa samma intressanta inriktning som de å Sovjet-ryska konststutställningen, d. v. s. de ha stilisserade och konstnärliga illustrationer. De visa dock ett tjeckoslovakiskt särdrag genom ofta förekommande små blomsterinramningar av bilderna.

Jämför man denna utställning med en leksaksavdelning i ett av våra största varuhus, kommer man till ganska nedslående resultat. För oss. Bland de svenska leksakerna dominerar krigsattiralj i alla former. Kanoner, tanks, tennsoldater, uniformer. Dyldt saknas fullkomligt på den tjeckoslovakiska utställningen. Därför att man utgår från förnuftiga pedagogiska principer. Detta tror jag är ganska sällsynt. D. v. s. i Ryssland gör man på samma sätt. Det stora leksaksmuseet i Moskva är förbundet med en leksakspedagogisk avdelning, som arbetar för konstnärligare och bättre framställning av leksaker, barnböcker o. s. v.

Det som kanske är det roligaste med denna utställning är att leksakerna är tillverkade uteslutande av trä, tyg och andra lättillgängliga material. Ej plåt. Detta gör att de för en handig barnunge är ganska lätta att göra efter. Eller att göra andra liknande saker. Alltså uppmuntran av självverksamheten, vilket ej är fallet med de självgående plåtmanickerna.

Lilly Arrhenius.

Trälarna och den blommande apeln

En dag då äppelblom snöade och syrenerna doftade gingo de ut ur fabrikens larm, lämnande hon sin vävstol, han sin svarvmaskin. De hade lov att gå, det var lördag, de hade lov, ty i det sotiga fabriksskvarteret går ingen olovandes ifrån sin maskin. De vandrade långt, långt bort.

Först voro trädgårdarna så stora och så skrämmande välskötta, och hundar vakade vid grindarna. Längre fram funnos inga staket, inga hundar, men under blommande äppelträd stodo buttra arbetsstyngda människor som motvilligt besvarade hälsning, och misstroget betraktade deras billiga kläder.

När juninatten lade sig över nejden funno de ett blommande äppelträd mitt ute i en ängbredvid ett stenrös.

Stenröset hade en gång varit ett hus där människor bott. Tysta satte de sig på stenröset och såg på det vita trädet och på solgyllne blommor som lyste i daggen.

I deras öron låg ännu bullret från fabriken, tystnaden värkte i huvudet, det vita äppelträdet skrämde dem, den doftande natten slöt om dem som ett dimland, som ett sagornas drömland, de sågo på varandra.

Han sig att hans älskade var märkt av olja och bomullsstoft och hon betraktade hans svarta spruckna händer och hans gulbleka ansikte.

Hon gick fram och kysste äppelblommorna så många hon räckte, hon smekte trädet och begravde ansiktet i äppelblom.

Han drog med sina svarta händer genom det daggiga gräset och lade sitt gula oljeansikte mot solögonen i daggen. Och så bidade de båda timme efter timme, tills gryningen kom och första fågeln kvittrade. Då gingo de hem till kasernen, tysta, utan att på hela natten ha smekt eller kysst varandra, utan att ha talat om kärlek till varandra. De som i de mörka kasernrummen vakat i så många nätter i ätrå och lidelse i kärlek till varandra, utan att kunna nå varann, de som stulit sig till möten i portar på kaféer och bakgårdar, de sutto en juninatt under en blommande apel och smekte blommorna och gräset och kände maskineljan stinka ifrån huden och gingo tysta hem.

De längta ej mer efter varandra, de längta efter blommande träd, efter solögon i grönt gräs, och en tyst ang där ingen bullrar och talar.

Moa.

Människan vid maskinen

Forts. fr. sid 1.

MAN INBESPARAR — — —

Den gamla maskinen gjorde 1500 cigarrcigaretter om dagen. Den nya gör 4400. Nära tre gånger så mycket på samma arbetare. Naturlightvis blir det folk över som måste avskedas.

Här några siffror (Ur Syndikalismen.):

Vid en termometerfabrik i New York, som omorganiserades efter ny metod, steg produktiviteten med mer än 300 procent. I en fabrik för radiotillbehör femdubblades varje arbetares dagsproduktion. En fabrik som tillverkade margarinlådor levererade med 46 arbetare dagligen 1 790 lådor; efter införandet av den »flytande» arbetsprocessen levererade den dagligen 3 430 lådor med endast 31 arbetare; en tredjedel av den förutvarande arbetsplatsen behövdes och det gjordes besparingar med maskiner. I de tyska Bosch-fabrikerna blev arbetsprocessen förkortad från 50 till 5 dagar vilket väsentligen förminskade det kapital som var bundet vid produktionen: det inbesparades 60 procent av arbetsplatsen och 25 procent i avlöningar. Vid en fabrik för automobilkarosserier, Wilson Body i Detroit, inbesparades efter en dylik omorganisering av arbetsprocessen en tiondedel av arbetsstyrkan eller 500 arbetare; i löner inbesparades 975,000 dollars per år eller mer än 3 1/2 miljoner kronor.

Därtill kommer ackordsättningens vådor. Om en arbetare gör 400 gör en annan 500, en tredje kommer upp till 800. Trots alla försök att få likformighet äro inte alla lika flyhänta. Men ackorden sättas efter den skickligaste. Det kan inte finnas några toppar, säger arbetsledningen. Det är ju maskinen som gör allt. Om ni inte hinner 800 är det för att ni går ut och vilar er.

Den snabbaste försöker också öka sin fart för förtjänstens skull.

Tid efter annan ha människor gjort uppror mot maskinerna och försökt befria sig från dem. Det gjorde vävarna i England, vid industrialismens genombrott och typograferna, som ville förbli handsättare.

Det ligger inte endast rädsla för arbetslöshet i detta, men kamp för livet och för människovärdet.

FÖRKORTA ARBETSTIDEN.

Eftersom en återgång ändå är otänkbar återstår efter vad man nu kan se den enda utvägen att förkorta arbetstiden. Attatimmarsdagen är redan föråldrad, avpassad som den var efter helt andra förhållanden. Med t. ex. sex timmar av mekaniskt arbete skulle något kunna räddas till skapande verksamhet, koloniträdgårdsarbete, studier, hemvård och sömnad.

Framtörallt kraft och vilja till sådant. Utvecklingen måste ledas efter människovärdiga linjer.

—

Råd och Rön

Norsk Fiskfärs
Stockholms Fiskförädlingsfabrik
Brahegatan 30, ö g. Tel. Ö.786

Köp Mjölkcentralens goda pepparkakor i burkar
Smörbrödspepparkakor
Lunchpepparkakor
Som burkarna äro synnerligen prydliga kunna dessa sedan med fördel användas för annat ändamål.
MJÖLKCENTRALEN
Kungl. Hovleverantör.

Har Ni smakat på Värmlandslimpan och Sabinabrödet från
Tösse-Bageriet
77 Karlavägen 77
Konditori o. kaffeservering
Karlavägen 75 A
Rs. för beställningar . . . 71335
„ till affären o. konditoriet 72430

Rydbergs Blanding
KAFFE
PERCY F. LUCK & Co.

A/B Hembryggeriet
Pilsner, Vatten o. Läskedrycker
REKOMMENDERAS
Helenebergsg. 15 Te /gl. 370455.

GODTAG INGA S. K. ERSÄTTNINGAR —
Använd blott
AMAFLOR
Henna Champonerlingspulver
så erhåller Ni ett friskt, glansigt, livfullt skiftande och bedrägande hår.
För såväl ljust som mörkt hår i paket à 35 öre.